

РОЗДІЛ VII.

ПРОПОЗИЦІЇ ТА НАПРЯМИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

На основі узагальнення результатів досліджень в сфері застосування технологій ШІ й інтелектуальних систем в правоохоронній діяльності у міжнародній та вітчизняній практиці маємо розуміти, що цей повинен слугувати фактором інтенсивного розвитку, так як він є інструментом підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

Впровадження технологій ШІ у вітчизняну правоохоронну діяльність повинно здійснюватися за такими напрямками:

- інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності. Прикладом такої інтелектуальної системи може бути Інтегрована інформаційно-пошукова система органів внутрішніх справ України (ІПСУ)¹¹⁰, що призначена для підтримки оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ, інших взаємодіючих підрозділів правоохоронних органів, суттєвого зміцнення їх спроможності у протидії та профілактиці злочинності, яка потребує розвинення та удосконалення в Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю;

- інформаційно-довідкове забезпечення правоохоронної діяльності. Цей напрямок розвинення ІС пов'язаний з появою геоінформаційних систем (ГІС), які надають інформацію про просторове розміщення об'єктів з використанням карт або планів;

- створення спеціалізованих інформаційних інтелектуальних систем оперативно-розшукового призначення. У цьому напрямку використання ІС ефективним вважається розробка автоматизованої системи проведення оперативно-розшукових заходів та НСРД у телекомунікаційних мережах загального користування;

- розвинення інтелектуальних систем відеоспостереження. Функціональність всього об'єктного програмного забезпечення інтелектуальних систем відеоспостереження поділяється на дві великі групи: 1) розпізнавання та класифікація об'єктів відеоспостереження; 2) відстеження шляху об'єкта відеоспостереження. Цей напрямок потребує удосконалення та розвинення в системі правоохоронних органів;

- створення відомчих спеціалізованих інтелектуальних інформаційних систем. Наприклад, для поліції це може бути автоматизовані дактилоскопічні інформаційні системи;

- захист персональних даних (конфіденційність / конфіденційність) та захист основних прав і свобод, а також захист інформації, інформаційної та кібербезпеки відповідно до міжнародних стандартів і стандартів ЄС та НАТО;

¹¹⁰Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436.

- створення Національного координаційного центру в Україні щодо розвитку та впровадження технологій ІІІ в діяльність правоохоронних органів;
- розбудова захищеної інтегрованої системи електронних державних реєстрів, баз даних, дата-центрів, у тому числі єдиного дата-центру резервного збереження інформації і відомостей державних електронних інформаційних ресурсів, що належать системі МВС України;
- удосконалення процесуальних механізмів щодо збирання доказів, що стосуються вчинення правопорушення, вчиненого із використанням та розробкою технологій із ІІІ, удосконалення класифікації, методів, засобів і технологій ідентифікації та фіксації правопорушень у сфері ІІІ, проведення експертних досліджень;
- підготовка суддів (слідчих суддів), слідчих та прокурорів для роботи з доказами, що стосуються правопорушень, які вчинені у сфері використання та розроблення систем ІІІ.

Для використання ІІІ в правоохоронній діяльності вказаний процес для початку необхідно врегулювати законодавчо на загальному рівні, а саме прийняти декларативні, базисні, модульні правові акти у сфері ІІІ, а саме:

1. Визначення юридичного статусу технологій ІІІ;
2. Обов'язкове страхування ризику функціонування ІІІ;
3. Резервний компенсаційний грошовий фонд;
4. Реєстр систем «розумних машин»;
5. Вимоги щодо стандартизації при розробці відповідних технологій;
6. Інституціолізована система контролю в сфері ІІІ.
7. Забезпечення невторчання ІІІ в особисте життя людини та захист персональних даних від протиправних дій правоохоронних органів, які використовують технології ІІІ.

Що стосується вдосконалення нормативно-правового використання Національною поліцією технологій ІІІ, пропонується внести зміни у Закон України «Про Національну поліцію» пункт 3) частини 2 статті 25 пропонується викласти наступним чином:

«3). формує інформаційні бази даних, здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу, зокрема в мережі Інтернет, та завдяки доступу в режимі online до камер відеоспостереження, інформаційних ресурсів, що належать органам державної влади, а також юридичним особам, незалежно від їх форм власності, фізичним особам, органам місцевого самоврядування (громадам). Доступ до камер відеоспостереження, інформаційних ресурсів юридичних осіб, що не належать органам державної влади, фізичних осіб, органів місцевого самоврядування (громад) здійснюється лише за їх згодою або в порядку передобачення кримінальним процесуальним законодавством».

Враховуючи, що використання технологій ІІІ з метою протидії кримінальним правопорушенням за своєю структурою виходять за межі діючого Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України, пропонується врегулювати таку діяльність Національної поліції України окремим

нормативно-правовим актом, який також би врегульовував використання технологій ШІ під час:

- впровадження геоінформаційних систем для просторового розміщення об'єктів з використанням карт або планів, можливості використання інформаційно-телекомунікаційні системи МВС України та Національної поліції України з метою здійснення аналітики та кримінального аналізу правопорушень;

- створення спеціалізованих інформаційних інтелектуальних систем оперативного-розшукового призначення з метою забезпечення проведення оперативного-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій у телекомунікаційних мережах загального користування;

- впровадження інтелектуальних систем відеоспостереження з метою розпізнавання та класифікація об'єктів відеоспостереження та відстеження їх шляху переміщення;

- використання окремих видів транспортних засобів, у т. ч., що рухаються по поверхні води або під нею, безпілотних повітряних суден тощо;

- охорони об'єктів різних форм власності;

- встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, зникли безвісти, інших осіб у випадках, визначених законом;

- визначення правового статусу технологій ШІ в кримінальному процесуальному законодавстві України, у тому числі при проведенні експертно-криміналістичних експертиз та досліджень, зокрема від час розслідування кримінальних правопорушень, які вчинені з використанням технологій ШІ.

Крім того, потребує прийняття відомчих нормативно-правових актів МВС України та Національної поліції України, які б:

- визначали загальні стандарти (правила й обмеження) використання технологій ШІ в Національній поліції України;

- порядок використання інструментів отримання інформації підрозділами та територіальними органами Національної поліції при використанні технологій ШІ, у першу чергу під час застосування відеокамер здатних розпізнавати обличчя, що не належать органам державної влади;

- способи реалізації поліцейським чи іншою уповноваженою особою підрозділу чи територіального органу Національної поліції України рішень прийнятих системами ШІ;

- нейтралізація ризиків порушення фундаментальних прав людини, пов'язаних з використанням технологій ШІ в роботі Національної поліції України.

Ще одна з найскладніших проблем, що блокують реалізацію проектів ШІ в державному управлінні, є недостатня компетенція працівників, які мають виконувати таке завдання. Важливим є підвищення кваліфікації як працівників державного сектору, так і громадян. Тому необхідним є:

- впровадження нових методик і прийомів навчання, комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу для підготовки кваліфікованих фахівців правоохоронних органів у системі МВС України

- запровадження курсів перепідготовки викладачів для підготовки фахівців інформаційно-аналітичних підрозділів або фахівців інших підрозділів, які мають технічну освіту в галузі ІТ.

- запровадження систематичних курсів підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів.

Реалізація цих новацій потребує відповідного забезпечення кваліфікованими кадрами. Тому необхідною є і здійснення підготовки кваліфікованих фахівців правоохоронних органів у системі МВС України які були б пристосовані працювати в інформаційно-аналітичних підрозділах органів внутрішніх справ відразу після закінчення вузу як з точки зору мотивації так і з точки зору технічної та поліцейській підготовленості.